

Epistolele scrise de Pavel în temniță

LECTȚIA
PATRU

PAVEL ȘI FILIMON

THIRD MILLENNIUM
MINISTRIES

Biblical Education. For the World. For Free.

Pentru materiale video, suporturi de curs și alte resurse, vizitați Third Millennium Ministries la adresa thirdmill.org.

© 2012 Third Millennium Ministries

Toate drepturile rezervate. Fără permisiunea scrisă a editurii Third Millennium Ministries, Inc., P.O. Box 300769, Fern Park, Florida 32730-0769, nicio porțiune din această publicație nu poate fi reprodusă în scopuri comerciale, în nicio formă și prin niciun mijloc, cu excepția unor citate scurte în vederea recenziei, comentariului sau studiului.

Dacă nu există alte precizări, toate citatele biblice sunt din Sfânta Scriptură - Biblia versiunea Dumitru Cornilescu revizuită.

Copyrightul Bibliei Cornilescu © 1924 aparține British and Foreign Bible Society (Societatea Biblică pentru răspândirea Bibliei în Anglia și străinătate).

Copyrightul © 2010 ediției revizuite în limba română aparține Societății Biblice Interconfesionale din România, cu aprobarea British and Foreign Bible Society.

DESPRE THIRD MILLENNIUM MINISTRIES

Înființată în 1997, Third Millennium Ministries este o organizație creștină nonprofit care furnizează **educație biblică gratuită în întreaga lume**. Ca răspuns la nevoia tot mai mare de formare biblică judicioasă a liderilor creștini de pe mapamond, noi creăm o programă de seminar multimedia ușor de folosit, finanțată prin donații, în cinci limbi de mare circulație (engleză, spaniolă, rusă, chineză mandarină și arabă) și o distribuim gratuit celor care au cea mai mare nevoie de ea, mai cu seamă liderilor creștini care nu au acces la educația tradițională sau nu și-o pot permite. Toate lecțiile sunt scrise, concepute și produse intern și sunt similare ca stil și calitate celor de pe History Channel[®]. Această metodă originală și eficientă pentru formarea liderilor creștini s-a dovedit foarte eficace în întreaga lume. Am câștigat Premiul Telly pentru o producție video remarcabilă în domeniul educației și utilizării animației, iar programa noastră este folosită în prezent în peste 150 de țări. Materialele Third Millennium apar sub formă de DVD-uri, materiale tipărite, *streaming* pe internet, transmisie televizată prin satelit și emisiuni de radio și televiziune.

Pentru informații suplimentare despre lucrarea noastră de slujire și pentru a afla cum vă puteți implica, vă rugăm să vizitați <http://thirdmill.org>.

Cuprins

I. Introducere	1
II. Contextul	1
A. Persoanele	2
1. Filimon	2
2. Onisim	3
3. Martorii	4
B. Problema	4
C. Medierea	6
1. Rugămintea lui Onisim	6
2. Încuviințarea lui Pavel	7
III. Structura și conținutul	9
A. Salutărilor	10
B. Mulțumirile	10
C. Rugămintea	11
1. Pavel ca apărător	11
2. Onisim ca petiționar	12
3. Filimon ca stăpân	13
4. Dumnezeu ca Stăpânitor	14
5. Rugămintea	15
6. Încrederea	17
D. Salutărilor de încheiere	18
IV. Aplicarea actuală	18
A. Răspunderea în fața altora	19
B. Compasiunea	20
1. Bunătatea	21
2. Mijlocirea	22
C. Împăcarea	22
V. Concluzie	24

Epistolele scrise de Pavel în temniță

Lecția a patra

Pavel și Filimon

INTRODUCERE

Cei mai mulți dintre noi am simțit uneori că un prieten ne este dator cu o favoare. Poate că ați făcut ceva frumos pentru el—i-ați dat un cadou sau l-ați ajutat în mod deosebit. Apoi vine vremea când voi aveți nevoie de ajutor, așa că vă duceți la prietenul respectiv și îi cereți să vă întoarcă favoarea. În astfel de momente, de multe ori mergem la prietenii noștri și spunem: „Știu că poate nu vrei să faci asta, dar ajutorul tău mi-ar fi de mare folos. Și adevărul e că-mi ești dator.“

Din multe puncte de vedere, apostolul Pavel s-a confruntat cu o astfel de situație. Avea nevoie de o favoare de la prietenul lui, Filimon. Prin urmare, i-a scris o scrisoare, amintindu-i cât de multe făcuse pentru el și cerându-i la rândul lui o favoare.

Aceasta este a patra lecție din ciclul „Epistolele scrise de Pavel în temniță.“ Am intitulat-o „Pavel și Filimon“ pentru că vom analiza în amănunt scrisoarea scrisă de Pavel prietenului său Filimon, un membru al bisericii din Colose. Vom vedea cum Pavel i-a cerut acestuia o favoare, rugându-l să se împace cu Onisim, sclavul său, care venise de curând la credința în Hristos.

Studiul nostru despre Pavel și Filimon se va împărți în trei părți principale: în primul rând, vom cerceta contextul epistolei lui Pavel către Filimon. În al doilea rând, vom analiza structura și conținutul epistolei. Și, în al treilea rând, ne vom concentra atenția pe aplicabilitatea acestei epistole în zilele noastre. Să analizăm mai întâi contextul epistolei lui Pavel către Filimon.

CONTEXTUL

Epistola lui Pavel către Filimon diferă de celelalte epistole scrise de el în temniță din cel puțin două puncte de vedere. În primul rând, este semnificativ mai scurtă decât celelalte epistole pe care le-a scris în timpul întemnițării. De fapt, tratează doar o singură problemă. Și, în al doilea rând, a fost adresată unei persoane, nu unei biserici, însemnând că este foarte personală. Iar asta înseamnă că, cu cât știm mai multe despre Filimon și despre celelalte persoane implicate și cu cât știm mai multe despre împrejurările la care s-a referit Pavel, cu atât vom fi mai pregătiți să înțelegem învățătura lui din această epistolă și să o aplicăm în viața noastră de azi.

Vom analiza contextul epistolei lui Pavel către Filimon în trei moduri: în primul rând, vom identifica persoanele implicate în problema abordată de Pavel în scrisoare. În al doilea rând, vom analiza problema care a dat naștere epistolei lui Pavel. Și, în al treilea rând, vom explora implicarea lui Pavel și medierea problemei. Haideti să ne îndreptăm mai întâi atenția către persoanele implicate în această problemă.

PERSOANELE

În epistola lui Pavel către Filimon sunt menționate multe persoane, dar noi ne vom concentra atenția asupra acelor care au fost implicate în mod direct sau indirect în favoarea cerută de Pavel lui Filimon.

Mai întâi, îl vom prezenta pe Filimon. Apoi, vom trece la sclavul lui Filimon, Onisim. Iar în cele din urmă vom vorbi despre câteva persoane care au fost martore ale implicării lui Pavel în problema dintre Filimon și Onisim. Să începem cu Filimon, cel căruia i-a scris Pavel această epistolă.

Filimon

Orașul de baștină al lui Filimon nu este menționat în scrisoarea lui Pavel către el, dar Coloseni 4:9 precizează că sclavul lui Filimon, Onisim, era din Colose. Ascultați cuvintele lui Pavel:

L-am trimis [pe Tihic] împreună cu Onisim, fratele credincios și preaiubit, care este dintre ai voștri. Ei vă vor spune tot ce se petrece pe aici (Coloseni 4:9).

Întrucât la vremea scrierii cărții Coloseni Onisim locuia împreună cu stăpânul său, Filimon, înseamnă că și Filimon locuia în Colose.

Colose era un oraș destul de mic, situat în valea Licus, aproape de Laodiceea și Ierapole. Valea Licus era situată în regiunea Frigia, în provincia romană Asia, cunoscută în zilele noastre drept Asia Mică.

Filimon pare să fi fost implicat activ în slujirea altor credincioși din Colose. De exemplu, în versetul 7 din Filimon, Pavel a vorbit despre modul plin de dragoste în care a înviorat Filimon inima altor credincioși. Pavel avea o părere așa de bună despre Filimon, încât în versetul 17 a vorbit despre el ca partener în lucrarea evangheliei. Și este chiar posibil ca în versetul 2 Pavel să-l fi identificat pe Filimon ca gazdă a bisericii locale.

Dar, dincolo de toate acestea, se pare că Filimon a trecut prin multe alături de Pavel, iar asta a format o puternică legătura între ei. Gândiți-vă la ce i-a amintit Pavel lui Filimon în versetul 19:

Eu, Pavel „voi plăti“ – scriu cu mâna mea – ca să nu-ți zic că tu însuși te datorezi mie (Filimon 19).

După toate probabilitățile, Pavel a vrut să spună că l-a adus pe Filimon la credință, deși este posibil și să-i fi salvat literalmente viața într-un alt mod. Dar, oricum ar fi stat lucrurile, Filimon avea o mare datorie față de Pavel.

Putem vedea cât de puternică era relația lor în rugăciunile făcute de Filimon pentru eliberarea lui Pavel din temniță și în planul lui Pavel de a locui la Filimon după eliberarea sa. În acest sens, citim cuvintele lui Pavel din versetul 22:

Totodată, pregătește-mi un loc de găzduire, căci trag nădejde să vă fiu dăruit, datorită rugăciunilor voastre (Filimon 22).

Biblia nu arată cum a ajuns Pavel să-l cunoască pe Filimon. Dar, așa cum am văzut în lecțiile anterioare, spune că el a mers prin Frigia în timpul celei de-a doua și celei de-a treia călătorii misionare. Însă, așa cum am văzut, Pavel nu era familiarizat cu bisericile din valea Licus. Adevărul este că nu știm cum s-au împrietenit Pavel și Filimon. Dar putem spune cu certitudine că se cunoșteau foarte bine.

Onisim

A doua persoană pe care trebuie să o prezentăm este Onisim. Potrivit versetului 16 din Filimon, Onisim era sclavul lui Filimon, cu toate că nu este clar ce fel de sclav a fost și în ce calitate l-a slujit pe Filimon.

În imperiul roman al primului secol sclavia era extrem de obișnuită. O treime din populația imperiului consta din diverse genuri de sclavi. De obicei, sclavii erau proprietatea unor persoane mai bogate, iar poziția lor socială depindea în mare măsură de cea a stăpânilor lor.

Unii sclavi romani erau needucați și făceau munca de jos, dar alții erau educați—iar unii foarte educați—și slujeau în moduri corespunzătoare educației lor. Puteau fi administratorii gospodăriei, contabili, preceptori sau cam orice altceva era nevoie.

Și, cu toate că în general era mai bine să fii libert decât sclav, este demn de remarcat că nu puțini oameni săraci s-au vândut de bună voie ca sclavi, pentru a-și asigura hrana zilnică și adăpostul. Și știm din relatările istorice că unii creștini din biserica primară s-au vândut ca sclavi pentru a strânge bani pentru milostenie, de pildă pentru hrana săracilor.

În general, stăpânii nu aveau drepturi absolute asupra sclavilor lor. Legea romană le permitea sclavilor să câștige bani și să aibă proprietăți, inclusiv alți sclavi, și chiar și să-și cumpere libertatea de la stăpânii lor. Și, dincolo de aceste drepturi, mulți sclavi erau emancipați, adică erau eliberați la împlinirea vârstei de treizeci de ani, chiar dacă această practică nu era prevăzută de lege.

Cum Onisim era sclavul lui Filimon, făcea parte din casa acestuia. Dar, spre deosebire de stăpânul său, Onisim nu a fost credincios, cel puțin nu la început. Însă, după ce a părăsit casa lui Filimon pentru a căuta ajutorul lui Pavel, apostolul l-a condus la credința în Cristos și a ajuns să-l iubească foarte mult. El și-a exprimat dragostea pentru Onisim în versetele 10-16 din Filimon, scriind:

Te rog pentru copilul meu pe care l-am născut în lanțurile mele: pentru Onisim ... el, inima mea ... un frate preaiubit, mai ales de mine (Filimon 10-16).

Pavel s-a referit la Onisim ca la „fiul” său deoarece el îl adusese la credința în Hristos și ajunsese să-l iubească ca un tată.

Pe lângă aceste două personaje principale, Pavel a mai menționat în scrisoarea către Filimon și alți câțiva coloseni, printre care Apfia, Arhip și Epafra. Fiecare dintre aceștia avea o relație cu Filimon. Probabil că Pavel i-a menționat în speranța că vor fi martori familiari și că îl vor ajuta în rugămintea făcută lui Filimon în numele lui Onisim.

Martorii

Pavel i-a menționat pe Apfia și pe Arhip la începutul scrisorii, în versetele 1-2. Ascultați cuvintele lui:

Pavel, întemnițat al lui Isus Hristos, și fratele Timotei, către preaiubitul Filimon, tovarășul nostru de lucru, către sora Apfia și către Arhip, tovarășul nostru de luptă, și către biserica din casa ta (Filimon 1-2).

Menționarea Apfiei drept „soră“ a lui Pavel poate indica simplul fapt că era credincioasă. Însă, fiind menționată separat de restul bisericii, este mai probabil să fi făcut parte din casa lui Filimon—probabil soția lui. În schimb, este posibil ca Arhip să fi fost gazda bisericii locale, deși din acest verset putem înțelege și că biserica se întrunea în casa lui Filimon. Oricum ar fi stat lucrurile, având în vedere natura scrisorii, este probabil ca el să fi fost menționat în calitate de persoană cu oarecare influență asupra lui Filimon, fie ca un pastor local, fie ca parte din casa lui Filimon.

În ceea ce-l privește pe Epafra, vă veți aminti din lecțiile anterioare că el fusese cel care înființase biserica din Colose și că bisericile din valea Licus îl trimiseseră să-i slujească lui Pavel în temniță. Întrucât atunci era cu Pavel, nu putea servi drept martor local în Colose. Dar poziția sa în biserică făcea ca opinia lui să fie deosebit de respectată. Prin urmare, Pavel a inclus o salutare specială de la Epafra. Ascultați-i cuvintele din Filimon, versetele 23 și 24:

Epafra, tovarășul meu de temniță în Hristos Isus, îți trimite sănătate; tot așa și Marcu, Aristarh, Dima, Luca, tovarășii mei de lucru (Filimon 23-24).

Observați că salutarea de la Epafra este pusă la început și este distinctă și mai lungă decât celelalte. Acest accent pus pe Epafra îi dă de știre lui Filimon că acesta nu trimite doar o salutare, ci are și un interes aparte în a se asigura că Filimon va răspunde așa cum se cuvine scrisorii lui Pavel.

PROBLEMA

După ce am prezentat persoanele care aveau cea mai strânsă legătură cu subiectul scrisorii lui Pavel, suntem în măsură să abordăm problema în sine. Ce anume s-a întâmplat de a fost nevoie de intervenția lui Pavel?

Nu este niciun secret că există muncitori care nu sunt muncitori buni, că există slujitori care nu sunt slujitori buni și că unii oameni refuză să-și accepte responsabilitățile și să-și îndeplinească obligațiile. Și, din păcate, se pare că Onisim era unul dintre aceștia. Iar greșelile lui, făcute fie de lene, fie din neglijență, fie din rea-voință, l-au înfuriat pe stăpânul său—atât de mult, încât Onisim se temuse foarte tare de pedeapsa lui. Și astfel, ca să evite această pedeapsă, a părăsit casa lui Filimon. Gândiți-vă la cuvintele lui Pavel referitoare la Onisim din Filimon, versetul 11:

Care altădată ți-a fost nefolositor (Filimon 11).

Este un joc de cuvinte aici. Numele „Onisim“ provine dintr-un cuvânt grecesc, care înseamnă „folositor“ sau „profitabil.“ Dar Pavel a spus aici că Onisim se dovedise a fi nefolositor. Prin acest joc de cuvinte a recunoscut că Filimon avea dreptate, că Onisim fusese într-adevăr un sclav nefolositor sau neprofitabil.

Mai rău decât atât, conform versetului 18 din Filimon, este posibil ca Onisim să-i fi pricinuit o mare pagubă stăpânului său. Ascultați ce spune Pavel aici:

Și, dacă ți-a adus vreo vătămare sau îți este dator cu ceva, pune aceasta în socoteala mea (Filimon 18).

Mulți exegeți consideră că versetul sugerează că Onisim furase de la Filimon, o infracțiune obișnuită în rândul sclavilor unei gospodării. Dar se prea poate ca Onisim să-i fi pricinuit lui Filimon pagube în alte feluri, cum ar fi proasta administrare a resurselor casei sau distrugerea ori pierderea unor bunuri.

În orice caz, Filimon avea dreptul să fie supărat și Onisim avea pesemne motive întemeiate să se teamă de el. În conformitate cu legea romană, stăpânii aveau dreptul să-și pedepsească sclavii cu asprime, chiar cu bătaii grele. Onisim era așa de îngrijorat de mânia lui Filimon încât, de teamă, a fugit.

Pavel a făcut aluzie la această situație în Filimon, versetul 15, unde a scris aceste cuvinte:

Poate că el a fost despărțit de tine, pentru o vreme, tocmai ca să-l ai pentru veșnicie (Filimon 15).

Se pare că Filimon nu intenționase ca Onisim să plece și probabil că nu era de acord cu plecarea lui. Dar Pavel a sugerat că Dumnezeu avusese un motiv justificat pentru a îngădui această situație. Prin această perioadă de despărțire, Dumnezeu l-a schimbat pe Onisim încât el a ajuns să-i fie de mare folos lui Filimon.

În imperiul roman, sclavii ce părăseau casa stăpânului în acest fel nu erau considerați neapărat fugari. Dacă fugeau cu intenția de a nu mai reveni, erau fugari. Dar legea le îngăduia sclavilor să-și părăsească stăpânul pentru o vreme, pentru a găsi un avocat sau mediator care ar fi putut să-i împace cu stăpânul lor. Câțiva juriști romani au consemnat acest fapt. De exemplu, Vivianus, care a scris între 98 și 117 d.H., a susținut următoarele:

Dacă un sclav își părăsește stăpânul și se întoarce la mama lui, trebuie pusă întrebarea dacă este fugar; dacă a fugit ca să se ascundă și să nu revină la stăpânul lui, este fugar; dar nu este fugar dacă el caută găsirea de circumstanțe atenuante pentru vreuna din greșelile lui, prin intermediul rugămintelor mamei sale.

Tot așa, iată ce a avut de spus Proculus, care a scris la începutul primului secol:

Sclavul care, având în vedere că stăpânul său a vrut să-l pedepsească fizic, s-a dus la un prieten pe care l-a convins să pledeze în numele lui, nu este fugar.

Iar Paulus, la sfârșitul secolului al II-lea, a făcut acest comentariu:

Un sclav care se duce la un prieten de-al stăpânului său pentru a-i cere să mijlocească nu este fugar.

Aceste comentarii juridice demonstrează că legea romană le permitea sclavilor să fugă de la stăpân, dacă fugeau la altcineva după ajutor și nu încercând să-și câștige libertatea. Așadar, dacă Onisim a fugit pentru a-i cere lui Pavel să fie apărătorul și mediatorul lui în fața lui Filimon, nu a fost fugar.

Pe scurt, problema inițială din casa lui Filimon a fost aceea că Onisim îi pricinuisese pagube, în mod intenționat sau neintenționat, prin neglijență, lene sau rea-voiență. Problema s-a agravat prin tensiunea ulterioară dintre Onisim și Filimon, incluzând probabil mânia lui Filimon și intenția de a-l disciplina pe Onisim și frica lui Onisim. În final, a culminat cu fuga lui Onisim de la Filimon. Este posibil ca Filimon să fi presupus că Onisim era fugar. Dar adevăratele motive ale lui Onisim rămâneau să fie văzute.

MEDIEREA

Acum, după ce am identificat persoanele și problema pe care a abordat-o Pavel în scrisoarea sa către Filimon, ar trebui să ne îndreptăm atenția către medierea lui Pavel dintre Filimon și Onisim. La examinarea acestei medieri, vom lua în considerare două aspecte: primul, rugămintea lui Onisim ca Pavel să devină apărătorul lui; al doilea, încuviințarea lui Pavel de a susține cauza lui Onisim. Să vedem mai întâi rugămintea adresată de Onisim lui Pavel.

Rugămintea lui Onisim

În acest timp, Pavel era în temniță. Așa cum am spus în lecțiile anterioare, este foarte probabil să fi fost întemnițat în Roma, deși este de asemenea posibil să fi fost în Caesarea Maritima. Indiferent dacă se afla la Roma sau la Caesarea Maritima, era destul de departe de Colose, unde locuia Filimon.

După părerea unor savanți, această distanță era prea mare pentru ca Onisim să-l fi căutat pe Pavel ca apărător sau mediator. Prin urmare, ei conchid că el încerca să înceapă o viață nouă departe de Filimon și că l-a întâlnit pe Pavel doar din întâmplare.

Trebuie să recunoaștem că Scriptura nu ne spune ce gândea Onisim când a fugit de la Filimon și nici cum a ajuns să-l întâlnească cu Pavel în temniță. Cu toate acestea, ea ne oferă câteva detalii care sugerează că Onisim l-a căutat pe Pavel pentru a-l apăra.

În primul rând, el s-a dus în orașul în care era întemnițat Pavel. Și trebuie să fi știut foarte bine că Pavel locuia acolo, întrucât biserica din Colose sponsorizase misiunea lui Epafra de a avea grijă de el în închisoare. Citim despre acest lucru în Coloseni 4:12-13 unde Pavel a scris aceste cuvinte:

Epafra, care este dintre ai voștri, vă trimite sănătate. El, rob al lui Hristos, totdeauna se luptă pentru voi în rugăciunile sale, pentru ca, desăvârșiți și deplin încredințați, să stărușiți în voia lui Dumnezeu. Căci vă mărturisesc că are o mare râvnă pentru voi, pentru cei din Laodiceea și pentru cei din Ierapole (Coloseni 4:12-13).

Din moment ce Onisim era din Colose și stăpânul lui, Filimon, era un membru însemnat al acelei biserici, probabil că Onisim știa unde se află Pavel. Știind asta, a decis să se ducă în același oraș.

În plus, odată ajuns acolo, el a căutat să se întâlnească cu Pavel. Acesta era arestat la domiciliu, așa încât nu se putea deplasa neîngrădit. De aceea e greu de imaginat că Onisim ar fi putut da peste el din întâmplare. Cel mai probabil este că a venit la Pavel în mod intenționat.

În cele din urmă, Pavel i-a scris lui Filimon abia după ce îl îndrăgise pe Onisim. În scrisoarea sa, el a precizat că îl convertise pe Onisim la creștinism și că acesta îi slujise în închisoare. Cu alte cuvinte, l-a apărut pe Onisim abia după ce acesta se dovedise de încredere. Faptul că Onisim a stat cu Pavel destul de mult timp pentru a-și asigura apărarea sugerează că a căutat în mod intenționat ajutorul lui în situația respectivă.

După ce am analizat rugămintea lui Onisim ca Pavel să-i devină apărător, suntem gata să examinăm încuviințarea lui Pavel de a-l apăra pe Onisim înaintea stăpânului său, Filimon.

Încuviințarea lui Pavel

Pavel nu a acceptat imediat să medieze între Onisim și Filimon. La urma urmei, Onisim era și necredincios și un sclav neprofitabil, iar Filimon era un om bun și iubitor. Filimon avea dreptul să fie supărat și să-l disciplineze pe Onisim și nu există nicio indicație că ar fi avut de gând să facă acest lucru în mod incorect sau nedrept. Filimon ar fi avut toate drepturile să-l pedepsească pe Onisim. Deci, dacă Pavel îl apăra pe Onisim, motivul trebuia să fie îndurarea. Și, înainte de a cere îndurare pentru Onisim, trebuia să se convingă că acesta se pocăia cu adevărat.

Reținerea inițială a lui Pavel în această chestiune este admirabilă. În definitiv, ar fi o greșeală ca făcătorii de rău să fie iertați doar pentru că se tem de pedeapsă. În acest sens, să ne gândim la cuvintele lui Pavel din Romani 13:40, unde a vorbit despre cărmuitorii civili în acest mod:

El este slujitorul lui Dumnezeu pentru binele tău. Dar, dacă faci răul, teme-te, căci nu degeaba poartă sabia. El este în slujba lui Dumnezeu, ca să-L răzbune și să pedepsească pe cel ce face rău (Romani 13:4).

Același principiu se aplică în multe relații ce includ structuri ale autorității, cum ar fi cea dintre părinți și copii, iar în structura socială a imperiului roman din primul secol cea dintre stăpâni și sclavi. Persoanele cu autoritate evlavioasă dau pedepse corespunzătoare pentru că așa este corect să facă.

Prin urmare, se cuvenea și era probabil obișnuit ca, atunci când un sclav sau un slujitor apela la prietenul stăpânului său pentru ajutor, acel prieten să nu-l deranjeze pe stăpân dacă nu era destul de convins că e corect să facă acest lucru.

De dragul comparației, să analizăm un exemplu istoric în care un alt sclav roman a apelat la prietenul stăpânului său pentru ajutor. Nu cu mult înainte de anul 111 d.H., senatorul roman Pliniu cel Tânăr a scris o scrisoare prietenului său Sabinian în numele unui sclav eliberat care lucra pentru Sabinian, iar această scrisoare s-a păstrat pentru noi până azi. Ascultați acest fragment din scrisoarea lui Pliniu:

Sclavul acela eliberat pe care ziceai că ești supărat a fost la mine, mi s-a aruncat la picioare și s-a agățat de mine, de parcă tu ai fi fost în locul meu. M-a implorat cu multe lacrimi ... m-a convins de căința lui reală. Eu cred că s-a îndreptat, deoarece își dă seama că a greșit ... Arată îngăduință tinereții lui, lacrimilor lui și inimii tale bune și nu-l mai chinui, nici pe el și nici pe tine.

La fel ca Onisim, acest sclav eliberat al lui Sabinian a apelat la prietenul stăpânului său pentru ajutor. Și, la fel ca Pavel, Pliniu nu a fost de acord să medieze până când sclavul eliberat nu și-a demonstrat pocăința și buna intenție.

Prin urmare, nu greșim dacă presupunem că la început Onisim a stat cu Pavel pentru a-l convinge de buna lui intenție. În acest timp, Pavel i-a vestit evanghelia, iar Duhul Sfânt l-a adus la credința în Hristos. Și, întrucât convertirea adevărată este însoțită întotdeauna de pocăința de păcate, nu greșim dacă concluzionăm că Onisim s-a pocăit de toate păcatele sale care l-au mâniat așa de tare pe Filimon. Și, cu viața nouă pe care a găsit-o în Hristos, Onisim a devenit un om nou și s-a dedicat slujirii apostolului în închisoare. La rândul său, Pavel a ținut profund la acest proaspăt copil al lui Dumnezeu și a ajuns să-l iubească ca pe un fiu.

După ce Onisim a obținut bunăvoința lui Pavel, se cuvenea să se întoarcă la Filimon. Așa că a plecat spre Colose, ducând scrisoarea de apărare a lui Pavel. Potrivit scrisorii lui Pavel către Filimon, din punct de vedere legal Onisim ar fi putut rămâne cu Pavel fără a deveni fugar. Dar din punct de vedere moral aceasta nu ar fi fost cea mai bună soluție. Valorile creștine ale carității și împăcării cereau să se întoarcă la Filimon.

Motivul pentru aceasta poate fi găsit în Filimon, versetele 12-16, unde Pavel a scris aceste cuvinte:

Ți-l trimit înapoi, pe el, inima mea. Aș fi dorit să-l țin la mine ... Dar n-am vrut să fac nimic fără învoirea ta, pentru ca binele pe care mi-l faci să nu fie silit, ci de bunăvoie ... un frate preaiubit, mai ales de mine, și cu atât mai mult de tine, fie în chip firesc, fie în Domnul (Filimon 12-16).

Pavel l-a trimis pe Onisim înapoi la Filimon deoarece voia ca orice dar din partea lui Filimon să fie voluntar, nu forțat, și deoarece voia ca Filimon și Onisim să se împace ca frați în Hristos.

Pesemne că împăcarea lor s-ar fi realizat cel mai bine printr-o întâlnire față în față, în care Onisim se pocăia și își cerea iertare de la Filimon, iar acesta din urmă îl ierta și-l accepta. Și, având în vedere lauda lui Pavel la adresa lui Filimon ca fiind un creștin foarte iubitor, precum și mijlocirea lui pentru Onisim, se pare că Pavel se aștepta la acest rezultat.

STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL

Acum, după ce am examinat contextul epistolei lui Pavel către Filimon, suntem gata să-i explorăm structura și conținutul, cercetând strategia și argumentele specifice pe care le-a folosit Pavel pentru a media între Onisim și Filimon.

Epistola lui Pavel către Filimon este unică din multe puncte de vedere. Mai întâi, este singura epistolă canonică a lui Pavel care nu se axează pe învățătură. În Filimon, Pavel a scris ca apărător, nu ca învățător. În al doilea rând, în mai toate celelalte epistole el a apelat direct la autoritatea sa apostolică, poruncind ca lucrurile să fie făcute așa cum a cerut. Dar în Filimon a ales în mod explicit să nu-i poruncească prietenului său, ci să vină la el ca la un colaborator pentru evanghelie și să-i ceară o favoare. În plus, Filimon este cea mai personală scrisoare a lui Pavel, exprimând profunda lui îngrijorare și pentru Onisim și pentru Filimon și făcând cereri bazate pe prietenia lor.

Pe scurt, în Filimon vedem un smerit om al lui Dumnezeu în acțiune, asumându-și răspunderea, cerând socoteală altora și arătând dragostea lui Hristos. Pe măsură ce vom cerceta detaliile acestei scrisori, vom acorda atenție atitudinii și acțiunilor creștine ale lui Pavel, analizând cum a pus în practică tocmai idealurile pe care le-a transmis în celelalte epistole scrise în temniță.

Discuția noastră privitoare la structura și conținutul epistolei lui Pavel către Filimon va urmări schema scrisorii, începând cu salutările din versetele 1-3, continuând apoi cu mulțumirea lui Pavel pentru Filimon, în versetele 4-7, cu rugămintea lui în numele lui Onisim, în versetele 8-21, și terminând cu salutările de încheiere, în versetele 22-25. Să începem cu salutările din versetele 1-3.

SALUTĂRILE

Salutările, ce apar în versetele 1-3, îl identifică pe Pavel drept autor principal al scrisorii și afirmă că scrisoarea vine și de la Timotei. Includ o adresare care îl numește pe Filimon ca principalul destinatar al scrisorii și menționează câteva alte persoane care trebuiau să dea mărturie despre această scrisoare: Apfia, Arhip și adunarea locală a bisericii din care făcea parte Filimon.

Pavel știa că îi cere un lucru mare lui Filimon și că era posibil ca acestuia să-i fie greu să îi facă această favoare. Așa că, în loc să lase ca problema dintre Filimon și Onisim să rămână privată, el a invitat casa și biserica lui Filimon ca martori ai pledoariei sale în favoarea lui Onisim. Fără îndoială, a sperat ca privirile atente ale atâtor frați credincioși să-l încurajeze cu atât mai mult pe Filimon să fie milostiv cu Onisim. Salutările se încheie cu o urare tipică sub forma unei scurte binecuvântări.

MULȚUMIRILE

După salutări, în versetele 4-7 găsim mulțumirile lui Pavel pentru Filimon. Pavel obișnuia să includă o secțiune cu mulțumiri în acest punct al scrisorilor sale. El a vorbit în principal despre dragostea lui Filimon pentru biserică, mulțumind Domnului pentru felul în care și-a binecuvântat frații credincioși din Colose. În versetele 5-7 el l-a laudat pe Filimon prin aceste cuvinte:

Pentru că am auzit despre ... dragostea față de toți sfinții. ... În adevăr, am avut o mare bucurie și mângâiere pentru dragostea ta, fiindcă, frate, inimile sfinților au fost înviorate prin tine (Filimon 5-7).

Pavel nu a specificat ce făcuse Filimon, dar a menționat că a fost ceva înviorător pentru sfinți. Poate că Filimon le oferise ajutor financiar sau îi slujise sau le făcuse vreun alt bine. Orice ar fi făcut, o făcuse bine și cu inimă bună. Și, din moment ce Onisim devenise parte a bisericii, Pavel se aștepta ca Filimon să îi arate aceeași dragoste.

Gândiți-vă la situația dintre Filimon și Onisim în lumina învățaturii lui Pavel din Coloseni 3:12-14, unde Pavel a scris aceste cuvinte:

Astfel, dar, ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, îmbrăcați-vă cu o inimă plină de îndurare, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare. Îngăduiți-vă unii pe alții, și dacă unul are pricină să se plângă de altul, iertați-vă unul pe altul. Cum v-a iertat Hristos, așa iertați-vă și voi. Dar mai presus de toate acestea, îmbrăcați-vă cu dragostea, care este legătura desăvârșirii (Coloseni 3:12-14).

Pavel îi chemase pe coloseni, inclusiv pe Filimon, să-și amintească că Dumnezeu îi iubește și îi iartă pe toți credincioșii. El îi încurajase să arate aceeași dragoste unii față de alții, suportându-se cu răbdare unii pe alții când greșeau și iertând nedreptățile în loc să ceară despăgubire.

Nu este greu de văzut cum li se aplică aceste lucruri lui Filimon și Onisim. Onisim îi greșise lui Filimon—Pavel a confirmat adevărul acestui lucru. Totuși, el i-a cerut lui Filimon să iubească în mod consecvent, să-i arate lui Onisim aceeași dragoste pe care o arăta altor credincioși. I-a cerut să suporte cu răbdare răul pe care îl suferise și să-l ierte pe Onisim în loc să-l pedepsească. Prin afirmarea dragostei lui Filimon, Pavel l-a încurajat să aibă un caracter consecvent și să nu lase ca mânia să-i anuleze dragostea când venea vorba de Onisim.

RUGĂMINTEA

După secțiunea de mulțumiri, în versetele 8-21 Pavel și-a prezentat rugămintea. Aceasta reprezintă scopul principal al scrisorii, și anume pledoaria în numele lui Onisim în fața lui Filimon. O vom cerceta destul de amănunțit, împărțind-o în următoarele șase elemente:

- Explicarea rolului de apărător al lui Pavel, în versetele 8-10;
- Explicarea rolului de petiționar al lui Onisim, în versetele 11-13;
- Explicarea rolului de stăpân al lui Filimon, în versetul 14;
- Explicarea rolului lui Dumnezeu ca Stăpânitor providențial al universului, în versetele 15-16;
- Rugămintea propriu-zisă a lui Pavel, în versetele 17-20;
- Și afirmarea încrederii lui Pavel că rugămintea îi va fi împlinită, în versetul 21.

Să începem prin a ne îndrepta atenția către explicația rolului lui Pavel ca apărător.

Pavel ca apărător

Ascultați cuvintele lui Pavel din Filimon, versetele 8-10:

De aceea, măcar că am toată slobozenia în Hristos să-ți poruncesc ce trebuie să faci, vreau mai degrabă să-ți fac o rugămintă în numele dragostei, eu, așa cum sunt, bătrânul Pavel; iar acum întemnițat pentru Hristos Isus. Te rog pentru copilul meu pe care l-am născut în lanțurile mele: pentru Onisim (Filimon 8-10).

Fiind apostol al lui Hristos, Pavel avea autoritatea să-i poruncească lui Filimon să facă ceea ce se cuvine. Însă el i-a scris așa încât să-i trezească mila și grija.

În acest pasaj, Pavel a vorbit ca un bătrân slab ce are nevoie de ajutor. Iar pentru cei familiarizați cu stilul lui viguros din alte scrisori, acest lucru poate fi destul de neobișnuit. În definitiv, el cerea frecvent ca oamenii să-i respecte autoritatea și să se supună învățaturii lui. Să fi încercat el oare să-l manipuleze pe blajinul Filimon? Nu. Aceasta este doar o altă latură a lui Pavel, pe care nu o vedem des în celelalte scrisori ale sale.

Ascultați cum vorbeau criticii din Corint despre cealaltă latură a lui Pavel în 2 Corinteni 10:10:

„De fapt,“ zic ei, „epistolele lui sunt cu greutate și pline de putere; dar, când este de față el însuși, este moale, și cuvântul lui n-are nicio greutate“ (2 Corinteni 10:10).

Criticii lui Pavel l-au atacat pentru că se prezenta plin de putere în scrisori, dar era moale și modest în persoană. În persoană, Pavel putea fi destul de blând. Și asta nu ar trebui să ne surprindă. În definitiv, el a căutat să fie la fel ca Hristos, care a știut de asemenea când să fie plin de putere și când să fie smerit.

Gândiți-vă la învățatura lui Pavel din Filipeni 2:5-8:

Să aveți în voi gândul acesta care era și în Hristos Isus: El ... S-a dezbrăcat pe Sine însuși și a luat un chip de rob ... S-a smerit și S-a făcut ascultător până la moarte, și încă moarte de cruce (Filipeni 2:5-8).

Isus Hristos, Dumnezeu întrupat, a fost un învățator puternic. Dar S-a și smerit până într-acolo încât a permis unor simple creaturi să-l supună la o execuție demnă de cel mai de josnic criminal. Se cuvenea așadar ca apostolul Său să fie asemenea Lui, având o prezență puternică în unele momente și fiind în nevoie și blând în alte momente.

Pavel nu avea nevoie să-l păcălească sau să-l manipuleze pe Filimon—el era apostol. Dacă ar fi vrut, ar fi putut pretinde ascultarea lui Filimon. Și, dacă ar fi făcut așa, probabil că Filimon s-ar fi conformat. Dar Pavel a dorit ca Filimon să răspundă acestei situații cu o dragoste creștină sinceră. Prin urmare, a făcut apel la inima lui Filimon, cerându-i să aibă milă de un bătrân aflat în închisoare și de fratele în Hristos, proaspăt convertit, care îi slujise. Și din această perspectivă a venit Pavel cu pledoaria pentru Onisim.

După ce s-a prezentat ca apărător al lui Onisim, Pavel a vorbit despre el în versetele 11-13. De asemenea, a explicat mai detaliat relația dintre el și Onisim, care l-a determinat pe apostol să aducă rugămintea lui Onisim înaintea lui Filimon.

Onisim ca petiționar

În Filimon, versetele 11-13, Pavel a scris aceste cuvinte:

Care altădată ți-a fost nefolositor, dar care acum îți va fi folositor și ție și mie ... Aș fi dorit să-l țin la mine ca să-mi slujească în locul tău cât sunt în lanțuri pentru Evanghelie (Filimon 11-13).

Onisim cel descris de Pavel aici, era un om foarte diferit de cel care venise la el în căutarea unui mediator.

Onisim fusese un sclav inutil. Dar se convertise la Cristos; se pocăise de păcatul lui și se îndreptase, arătându-și buna credință prin efortul sincer depus pentru a avea grijă de Pavel în închisoare. Și, fiindcă Pavel știa că Filimon e un creștin iubitor, se aștepta ca acesta să se bucure aflând că Onisim venise la Cristos și să-i ierte greșelile, așa cum ar fi făcut cu orice alt creștin care ar fi păcătuit împotriva lui.

Pavel a inclus în versetele 11-13 un joc de cuvinte care a scos în evidență schimbarea din Onisim. În mod concret, *chrēstos* (χρηστος) era remarcabil de asemănător cu cuvântul *christos* (χριστος), însemnând „Hristos.“ Cuvântul lui Pavel pentru „nefolositor“ a fost *achrēstos* (ἀχρηστος), din prefixul grecesc a, care înseamnă „nu,“ și rădăcina *chrēstos*, care înseamnă „folositor.“ În mod asemănător, cuvântul lui Pavel pentru „folositor“ a fost *euchrēstos* (εὐχρηστος), din prefixul eu, însemnând „bine“ sau „bun,“ și rădăcina *chrēstos*, din nou însemnând „folositor.“ Și jocul de cuvinte era acesta: Onisim a fost *achrēstos* sau „nefolositor“ când a fost *achristos* sau „fără Hristos.“ Dar a devenit *euchrēstos* sau „foarte folositor“ când L-a primit pe *Christos* ca Domn.

Pavel a indicat, de asemenea, moduri prin care Onisim începuse deja să își îndrepte greșelile. După cum a scris el, Onisim ocupa locul lui Filimon în slujba lui Pavel.

În lumea antică nu era ceva neobișnuit ca un stăpân să își dea sclavul cu împrumut. Această acțiune era considerată pe drept cuvânt ca un fel de dar, întrucât stăpânul pierdea munca pe care ar fi putut-o face sclavul în perioada respectivă, iar prietenul cărui îi era împrumutat avea un beneficiu. În acest sens, Filimon l-a slujit într-adevăr pe Pavel prin intermediul lui Onisim. Din acest motiv a spus Pavel că Onisim devenise folositor nu doar pentru el, ci și pentru Filimon. Așadar, Filimon avea și mai multe motive să fie îndurător cu Onisim.

La finalul acestui paragraf, Pavel a mai menționat că îl trimisese pe Onisim înapoi la Filimon, ducând pesemne scrisoarea lui Pavel și călătorind probabil în compania lui Tihic. Pavel a menționat acest lucru în Filimon, versetul 12, scriind:

Ți-l trimit înapoi, pe el, inima mea (Filimon 12).

Onisim revenea la Colose pentru a-i cere îndurare lui Filimon, în speranța de a se împăca cu el și poate chiar de a fi eliberat. Onisim nu era fugar și se întorcea pentru a se supune judecății stăpânului său.

Filimon ca stăpân

După descrierea rolului său de apărător și a rolului de petiționar al lui Onisim, în versetul 14 Pavel a continuat vorbind despre rolul de stăpân al lui Filimon.

Aici, el a recunoscut autoritatea lui Filimon asupra lui Onisim și a arătat din ce motiv îl ruga pe acesta, în loc să-i poruncească. Iată ce a scris în Filimon, versetul 14:

Dar n-am vrut să fac nimic fără învoirea ta, pentru ca binele pe care mi-l faci să nu fie silit, ci de bunăvoie (Filimon 14).

Pavel a vrut ca Filimon să decidă singur să facă ce este bine. De aceea a precizat că cererea sa e o rugămintă, nu o poruncă apostolică.

Poate că a vrut ca prietenul său să câștige răsplăți cerești făcând ceea ce se cuvine cu o motivație corectă. Și poate că s-a gândit și că o împăcare voluntară între cei doi bărbați va face cu atât mai puternică relația lor frățească în Cristos. În plus, se pare că Pavel a vrut să-i arate respect lui Filimon și să aibă încredere în bunăvoința sa. Atunci, dacă Filimon se purta bine cu Onisim, acest lucru ar fi fost o mai mare încurajare atât pentru Pavel, cât pentru biserică. Acesta a fost raționamentul lui Pavel din Filimon, versetele 7-9, unde a scris așa:

În adevăr, am avut o mare bucurie și mângâiere pentru dragostea ta, fiindcă, frate, inimile sfinților au fost înviorate prin tine. De aceea, măcar că am toată slobozenia în Hristos să-ți poruncesc ce trebuie să faci, vreau mai degrabă să-ți fac o rugămintă în numele dragostei (Filimon 7-9).

În esență, iubirea și credințioșia de până atunci a lui Filimon față de biserică l-au încurajat pe Pavel să creadă că va fi iubitor și credincios și cu Onisim.

După toate probabilitățile, Pavel a ales această cale din mai multe motive, lăsându-l pe Filimon în rolul roman tradițional de stăpân care trebuie să-și judece sclavul. Putea decide cu asprime, alegând să-l disciplineze pe Onisim. Sau putea să judece cu milă, iertându-l pe Onisim de dragul lui Hristos și de dragul prietenului său, apostolul Pavel. Decizia îi aparținea cu adevărat, deși Pavel a arătat foarte limpede care decizie e cea corectă.

Dumnezeu ca Stăpânitor

După ce a stabilit diversele părți umane implicate, specificând relațiile dintre ele, în versetele 15 și 16 Pavel i-a amintit lui Filimon de rolul lui Dumnezeu ca Stăpânitor providențial. În acest paragraf, el a cumpănit binele suprem pe care îl putea scoate Dumnezeu de pe urma păcatului lui Onisim, dacă Filimon i-ar fi îndeplinit cererea.

Pavel a făcut referire la mâna providențială a lui Dumnezeu în Filimon, versetele 15 și 16, scriindu-i lui Filimon aceste cuvinte încurajatoare:

Poate că el a fost despărțit de tine, pentru o vreme, tocmai ca să-l ai pentru veșnicie, dar nu ca pe un rob, ci mult mai presus decât pe un rob: ca pe un frate preaiubit, mai ales de mine, și cu atât mai mult de tine, fie în chip firesc, fie în Domnul! (Filimon 15-16).

Domnul controlează în mod providențial totul în univers. Și permite să se întâmple adesea lucruri rele pentru ca scopurile Lui bune să poată fi împlinite. Pavel a sugerat că în acest caz Dumnezeu orchestrase evenimentele pentru a-i aduce pe Onisim și Filimon în conflict așa încât Onisim să fie forțat să caute apărarea lui Pavel. Și Domnul a permis asta pentru ca, prin lucrarea de slujire a lui Pavel, Onisim să poată fi adus la credința în Hristos și, ulterior, împăcat cu Filimon, ca un egal în Domnul.

Vorbind despre controlul providențial al lui Dumnezeu asupra universului, Pavel i-a cerut lui Filimon să facă un pas înapoi în ceea ce privește conflictul cu Onisim, ca să-l vadă din perspectiva planului lui Dumnezeu. Da, Filimon era supărat și avea dreptul să fie. Dar problemele cu Onisim erau ne semnificative în comparație cu binecuvântările pe care le dăruise Dumnezeu prin neînțelegerea lor.

Filimon era un om bun. Și, după ce și-a dat seama că Dumnezeu orchestrase conflictul cu Onisim pentru a salva un suflet pierdut, este foarte posibil ca mânia lui să se fi transformat în bucurie, întocmai cum sperase Pavel.

Rugămintea

După prezentarea tuturor personajelor implicate în mediere, Pavel și-a formulat în sfârșit rugămintea în versetele 17-20. În mod concret, el i-a cerut lui Filimon să-l ierte pe Onisim și s-a oferit pe sine însuși ca înlocuitor al acestuia în cazul în care Filimon hotăra să ceară plata sau despăgubirea de la sclavul lui.

Rugămintea dublă a lui Pavel este rezumată în Filimon, versetele 17 și 18:

Dacă mă socotești, dar, ca prieten al tău, primește-l ca pe mine însumi. Și, dacă ți-a adus vătămare sau îți este dator cu ceva, pune aceasta în socoteala mea (Filimon 17-18).

Observați ce a făcut Pavel aici—i-a cerut lui Filimon o favoare personală, ca și cum chiar el ar fi fost cel care avea nevoie de harul lui Filimon. El nu a susținut că Onisim merită să-i fie redat lui Filimon. Din contră, a sugerat că Onisim merită pedeapsa. Și nu i-a cerut lui Filimon să-i arate îndurare creștină lui Onisim.

Figurativ vorbind, Pavel nu a stat lângă Onisim ca avocat al apărării, convingându-l pe Filimon să fie îndurător de dragul lui Onisim, ci a stat în fața lui Onisim ca tată și ocrotitor, protejându-l de Filimon și prezentând motive pentru care acesta ar trebui să fie îndurător, de dragul lui Pavel.

Ascultați cum și-a încheiat rugămintea în Filimon, versetul 20:

Da, frate, fă-mi binele acesta în Domnul și înviorează-mi inima în Hristos! (Filimon 20).

Pavel trăgea nădejde ca Filimon să-l respecte atât de mult încât să fie îndurător cu fiul său spiritual, Onisim. Astfel, în rugămintea sa, apostolul i-a cerut lui Filimon să-i slujească arătând bunătate fiului său, pe care îl iubea din toată inima.

Și țineți cont de limbajul folosit de Pavel aici. În primul rând, i-a cerut lui Filimon să-i facă „binele acesta,” folosind verbul grecesc *ὀνειρώμεαι* de la care venea numele lui Onisim. În esență, i-a cerut să urmeze exemplul sclavului său, Onisim, în a-i fi folositor lui Pavel. În al doilea rând, a repetat cuvântul „înviora.” În versetul 7, Pavel îl lăudase pe Filimon pentru că-i înviorase pe sfinți. Aici l-a încurajat să dea dovadă de integritate înviorându-l și pe apostolul întemnițat.

Savanții au pus multe întrebări legate de detaliile rugăminții lui Pavel. Unii cred că el n-a făcut decât să-i ceară lui Filimon să-l trateze cu milă și bunătate pe Onisim și să nu caute răzbunarea și nici chiar despăgubirea pentru răul comis de Onisim. Alții cred că Pavel a cerut chiar mai mult, poate manumisiunea lui Onisim, adică eliberarea lui.

Acest lucru se poate înțelege din cuvintele sale din Filimon, versetele 15-16, unde a scris astfel:

Ca să-l ai pentru veșnicie, dar nu ca pe un rob, ci mult mai presus decât pe un rob: ca pe un frate preaiubit (Filimon 15-16).

Este posibil ca din acest verset să înțelegem că Pavel voia ca Filimon să-l elibereze pe Onisim, pentru ca acesta să nu mai fie sclav. Această idee este întărită când observăm că cuvântul grecesc *αιωνιον*, tradus aici „pentru veșnicie,” [în engleză: „for good” – n.tr.] este tradus corect în câteva traduceri englezești prin „pentru totdeauna” sau „veșnic.” Chiar dacă sclavia romană era în multe cazuri pe toată durata vieții, practic ea era o măsură temporară; așa că Pavel nu avea dreptul să-l asigure pe Filimon că Onisim îi va rămâne sclav profitabil pentru totdeauna. Dar relațiile noastre în Cristos într-adevăr vor dăinui veșnic. Acest lucru ne tentează să vedem în acest verset o aluzie făcută lui Filimon ca să-l dezrobească pe Onisim, adică să-i acorde libertatea.

În același timp, este important să recunoaștem că Pavel nu a spus că credința creștină cere tuturor stăpânilor creștini să-și elibereze sclavii credincioși. În 1 Corinteni 7:21 el a spus într-adevăr că libertatea este preferabilă sclaviei, însă instrucțiunile pe care le-a dat caselor în care stăpâni credincioși dețineau sclavi credincioși nu au inclus manumisiunea. De pildă, iată învățătura pe care a dat-o în 1 Timotei 6:2:

Iar [sclavii] ce au stăpâni credincioși să nu-i disprețuiască, sub cuvânt că sunt „frați,” ci să le slujească și mai bine, tocmai fiindcă cei ce se bucură de binefacerile slujbei lor sunt credincioși și preaiubiți (1 Timotei 6:2).

Având în vedere că sclavia a fost din multe puncte de vedere o instituție ce a permis abuzuri îngrozitoare de-a lungul istoriei, ar putea părea ciudat să-l auzim pe Pavel vorbind astfel. La urma urmelor, când se gândesc la sclavie cei mai mulți oameni din zilele noastre văd imediat cu ochii minții atrocitățile oribile comise în comerțul cu sclavi din Africa. Ne gândim la oameni care au fost înrobiți cu forța, fiind smulși din mijlocul familiei și supuși la unul din cele mai inumane tratamente imaginabile.

Au fost siluiți, bătuți, însemnați cu fierul roșu și uciși. Și, spre rușinea noastră, mulți creștini au apărut această brutalitate apelând la modul în care Biblia a abordat sclavia antică. S-au înșelat însă, într-un mod tragic și devastator. Nici Pavel și niciun alt autor biblic nu ar fi susținut aceste practici, ci le-ar fi condamnat în termenii cei mai duri.

Dar în vremea lui Pavel sclavia a fost altfel. De obicei era o măsură economică pozitivă, în special când atât stăpânul, cât și sclavul erau creștini. Și realitatea era că atât stăpânul, cât și sclavul, locuiau în aceeași gospodărie și Dumnezeu le cerea să se slujească unul pe celălalt și să se iubească unul pe celălalt. Erau, din toate punctele de vedere, o familie extinsă.

Și, întrucât aceste relații puteau exista atât în frică de Dumnezeu, cât și într-un mod benefic pentru toate părțile, Pavel nu a instruit biserica să distrugă instituțiile sociale, ci i-a învățat să trateze sclavia așa cum ar face-o Hristos.

Putem fi siguri că Pavel voia ce e mai bine pentru Onisim și că Filimon știa cum să împlinească așteptările apostolului. Dar limbajul lui vag ne face cu neputință să știm dacă îi cerea lui Filimon doar să-l ierte pe Onisim și să-l trateze ca sclav de cinste în casa sa sau dacă îi cerea libertatea legală a lui Onisim. Fără a ști mai multe despre abilitățile și circumstanțele lui Onisim, este greu să ghicim care rezultat ar fi fost mai bun pentru el. Dar, în tot cazul, este limpede că rugămintea lui Pavel a fost menită să-i asigure o viață bună, una în care era tratat cu cinste și respect creștin și în care biserica îi arăta dragoste și îndurare.

Încrederea

În cele din urmă, după ce și-a prezentat rugămintea față de Filimon, Pavel a încheiat cu o declarație de încredere în versetul 21. Aici, apostolul și-a exprimat convingerea că Filimon va face ce i-a cerut. În versetul 21 citim aceste cuvinte de încheiere ale rugăminții lui Pavel:

Ți-am scris bizuit pe ascultarea ta, și știi că vei face chiar mai mult decât îți zic (Filimon 21).

Pavel a avut două motive solide pentru a crede că Filimon îi va îndeplini cererea. Primul era acela că Filimon îl respecta și îl iubea și, drept urmare, ar fi fost motivat să-i facă pe plac. Și al doilea era că Filimon iubea biserica, din care Onisim tocmai ajunsese să facă parte.

Scriptura nu ne arată răspunsul lui Filimon și nici nu ne spune ce s-a întâmplat cu Onisim. Timp de mai multe veacuri s-a crezut că Filimon l-a eliberat și că în cele din urmă a devenit episcop al Efesului, murind ca martir în Roma, în anul 95 d.H. Și într-adevăr a existat un episcop pe nume Onisim, care l-a succedat pe Timotei în primul secol.

Dar adevărul este că Onisim era un nume comun, așa că este posibil ca sclavul să nu fi fost aceeași persoană cu episcopul. În același timp, un creștin instruit de Pavel ar fi putut ieși ușor din anonimat, deci nu ar trebui să excludem această posibilitate.

În orice caz, încrederea lui Pavel în Filimon ar trebui să ne determine să presupunem că el a făcut ce a fost mai bine pentru Onisim. Și, după părerea unor savanți, însuși faptul că ne aflăm în posesia scrisorii lui Pavel către Filimon sugerează că Filimon a făcut ce se cuvenea, căci poate altfel ar fi distrus dovada cererii lui Pavel.

SALUTĂRILE DE ÎNCHEIERE

După ce am examinat rugămintea făcută de Pavel lui Filimon, ar trebui să ne îndreptăm atenția către ultima parte a scrisorii, salutările de încheiere către Filimon și casa sa, găsite în versetele 22-25.

Această parte conține salutări destul de tipice în versetul 24 și o binecuvântare destul de tipică în versetul 25. Însă două amănunte din versetele anterioare sunt demne de o atenție specială.

În primul rând, în versetul 22 Pavel și-a exprimat speranța că va fi eliberat destul de curând din temniță și i-a cerut lui Filimon să-i pregătească o odaie. Fără îndoială, acest lucru l-ar fi încurajat pe Filimon să îndeplinească cererea lui Pavel, întrucât urma să dea ochii cu apostolul în viitorul apropiat.

În al doilea rând, după cum am menționat mai devreme în această lecție, Pavel a trimis o salutare specială din partea lui Epafra în versetul 23, indicând că Epafra servește drept martor de la distanță al rezolvării problemei cu Onisim.

Acum, că am văzut contextul epistolei lui Pavel către Filimon, precum și structura și conținutul ei, suntem în măsură să discutăm despre aplicabilitatea în zilele noastre a pledoariei exemplare a lui Pavel în numele lui Onisim.

APLICAREA ACTUALĂ

Unul din motivele pentru care epistola lui Pavel către Filimon este atât de importantă este că ne arată cum și-a aplicat Pavel teologia în propria viață. Când îi citim scrisorile către coloseni și efeseni, găsim multe afirmații generale și aplicații ipotetice ale învățăturilor sale. Și acestea sunt extrem de folositoare pentru noi. Dar în scrisoarea către Filimon am trecut dincolo de general, la specific, dincolo de ipotetic, la real, dincolo de instrucțiune, la acțiune. Îl vedem pe Pavel ca creștin care trăiește în conformitate cu propria doctrină.

Și astfel, când analizăm aplicabilitatea modernă a cărții lui Filimon, vom acorda o atenție specială felului în care medierea lui Pavel între Onisim și Filimon corespunde cu învățăturile sale din alte epistole, mai ales cele către coloseni și efeseni.

Când ne gândim la aplicabilitatea modernă a scrisorii lui Pavel către Filimon, ne vom concentra pe trei aspecte: în primul rând, nevoia de răspundere în fața altora în rândul creștinilor; în al doilea rând, valoarea compasiunii în relațiile noastre din biserică; și, în cele din urmă, importanța împăcării în cadrul familiei lui Dumnezeu. Să ne îndreptăm întâi atenția către nevoia de răspundere în fața altora în rândul creștinilor.

RĂSPUNDEREA ÎN FAȚA ALTORA

Așa cum am menționat, în scrisoarea către Filimon Pavel a chemat mai multe persoane ca martori ai pledoariei sale pentru Onisim, printre care Apfia, Arhip, Epafra și biserica locală din Colose. Deși nu a dat un motiv explicit pentru asta, cea mai bună explicație pare a fi aceea că spera ca ochii lor atenți să îl încurajeze pe Filimon să facă ceea ce se cuvine.

Această strategie a fost în concordanță cu învățătura sa din Efeseni 5:11-21. Vom examina câteva porțiuni ale versetelor din acest pasaj, începând cu Efeseni 5:11-15, unde Pavel a dat aceste instrucțiuni:

Și nu luați deloc parte la lucrările neroditoare ale întunericului, ba încă mai degrabă osândiți-le. Căci e rușine numai să spunem ce fac ei în ascuns. Dar toate aceste lucruri, când sunt osândite de lumină, sunt date la iveală ... Luați seama deci să umblați cu băgare de seamă, nu ca niște neînțelepți, ci ca niște înțelepți (Efeseni 5:11-15).

Pavel a spus că creștinii trebuie să dea la iveală păcatele. Raționamentul său a fost că cei care le comit s-ar rușina dacă păcatele lor ar fi cunoscute. Atunci, cel mai înțelept lucru este să ne expunem viața la lumină, adică la părțășia împărăției luminii, așa încât să fim împiedicați să păcătuim.

Pavel nu spune că creștinii ar trebui să se supravegheze unii pe alții, asigurându-se că niciunul dintre noi nu este singur vreodată, sau spionându-se unii pe alții, ci indică spre înțelepciunea răspunderii în fața altora. Atunci când ne trăim viața pe față, când alții știu ce facem, e mai puțin probabil să cădem în fața ispitei. Un motiv este acela că ne e rușine să comitem unele păcate când alții știu despre ele.

În cazul lui Onisim și Filimon, dacă nimeni nu ar fi știut despre scrisoarea lui Pavel și dacă Pavel nu ar fi avut de gând să vadă ce face Filimon, atunci nimeni nu ar fi putut să-i ceară acestuia socoteală dacă a făcut ce se cuvine. În cazul în care l-ar fi tratat pe Onisim cu asprime, doar Filimon ar fi știut că lucrul acesta încălca cererea lui Pavel.

Dar, făcând problema publică, Pavel s-a asigurat că Filimon va suporta dezaprobarea familiei sale și a bisericii din Colose dacă l-ar fi tratat pe Onisim cu asprime. Această amenințare l-a motivat să facă ce se cuvine. Chiar Domnul a folosit în mod obișnuit în Vechiul Testament posibilitatea rușinii pentru a-Și motiva poporul să facă ce se cuvine.

De exemplu, în Habacuc 2:16 profetul a proclamat următoarele cuvinte ale lui Dumnezeu pentru Iuda:

Te vei sătura de rușine în loc de slavă ... Îți va veni și ție rândul să iei paharul din dreapta Domnului și va veni rușinea peste slava ta (Habacuc 2:16).

Dumnezeu a amenințat să-i facă de rușine pe iudei pentru ca ei să se întoarcă de la păcatul lor. Iar în Ezechiel 7:18 Domnul a încercat să motiveze Israelul să asculte prin următoarea amenințare cu rușinea:

Se încing cu saci și-i apucă groaza. Toate fețele sunt acoperite de rușine și toate capetele sunt rase (Ezechiel 7:18).

La fel, noi avem multe păcate secrete în biserica modernă. Creștinii sunt dispuși să trăiască cu multe din aceste păcate, dar ar fi rușinați dacă alții ar ști despre ele. Prin urmare, o modalitate prin care biserica ne poate face să dăm socoteală cu privire la aceste păcate este ca credincioșii să rămână în părtășie strânsă.

Dar rușinea nu este singura formă de prevenție oferită de răspunderea creștină. Dimpotrivă, exemplul lui Pavel din Filimon subliniază că creștinii ar trebui să răspundă unii în fața celorlalți în mare parte prin părtășie plăcută. Iată cuvintele lui Pavel din Efeseni 5:19:

Vorbiți între voi cu psalmi, cu cântări de laudă și cu cântări duhovnicești (Efeseni 5:19).

De asemenea, creștinii se ajută unii pe alții să nu păcătuiască spunându-și cuvinte încurajatoare.

În cele din urmă, Pavel a indicat că trebuie să răspundem unii în fața altora prin supunerea reciprocă pe care toți credincioșii trebuie să o aibă unii față de alții. Iată cuvintele lui din Efeseni 5:21:

Supuneți-vă unii altora în frica lui Hristos (Efeseni 5:21).

Biserica trebuie să fie un loc sfânt, o părtășie a poporului ascultător al lui Dumnezeu. Și acest lucru înseamnă că sfatul bisericii ar trebui să fie evlavios și neprihănit.

Așadar, când trăim în părtășie unul cu altul, îndemnându-ne unii pe alții la fapte bune, trebuie să acordăm o atenție deosebită felului în care liderii și tradițiile bisericii noastre ne învață să ne comportăm și sfatului credincioșilor înțelepți și evlavioși.

Pe scurt, din faptul că Pavel a folosit martori ai interacțiunii lui Filimon cu Onisim, învățăm că biserica poate preveni păcatul și încuraja faptele bune arătându-și dezaprobarea pentru păcat, oferind încurajare și supunându-se sfatului înțelept al bisericii.

După ce am văzut implicațiile pe care le are scrisoarea lui Pavel către Filimon pentru răspunderea unii față de alții în biserică, ar trebui să ne îndreptăm atenția către al doilea punct al aplicabilității: importanța compasiunii în relațiile noastre cu alți creștini.

COMPASIUNEA

Dintre toate caracteristicile de care a dat dovadă Hristos în timpul slujirii Sale pământești, probabil că cea mai frapantă este compasiunea. Da, a fost plin de râvnă pentru sfințenie și reverență, iar accentual pe care l-a pus pe neprihănire și moralitate nu poate fi tăgăduit. Iar înțelepciunea, integritatea și demnitatea de care a dat dovadă au fost fără pereche.

Dar și mai memorabile sunt bunătatea, mila, grija și dragostea Lui pentru alții, dorința Lui de a ierta și faptul că a fost gata să sufere așa încât alții să nu trebuiască să o facă. Relatările despre învierea celor morți, alinarea celor vii, vindecarea celor bolnavi, refacerea celor șchiopi, hrănirea celor flămânzi, păstoria celor pierduți, răniți și înspăimântați—și moartea Lui pe cruce de dragul celor ce l-au urât. Pe scurt, compasiunea lui Hristos este cea care ne atinge inima cel mai profund. Și această compasiune e cea pe care ne-a încurajat Pavel să o imităm, prin laudele, învățătura și exemplul său din scrisoarea către Filimon.

Vom vedea două tipuri de compasiune în epistola lui Pavel către Filimon, începând cu bunătatea și facerea de bine și trecând apoi la actele de mijlocire. Să începem cu actele de bunătate ca exemple de compasiune creștină.

Bunătatea

Pavel i-a învățat pe toți credincioșii să arate bunătate și milostenie când l-a lăudat pe Filimon pentru slujirea sa față de biserică și când a apelat la aceasta ca bază pentru rugămintea făcută lui Filimon. Iată cuvintele lui din versetele 7-9:

În adevăr, am avut o mare bucurie și mângâiere pentru dragostea ta, fiindcă, frate, inimile sfinților au fost înviorate prin tine ... vreau mai degrabă să-ți fac o rugămintă în numele dragostei, eu, așa cum sunt, bătrânul Pavel; iar acum întemnițat pentru Hristos Isus (Filimon 7-9).

Pavel a fost încurajat de felul în care înviorase Filimon inimile sfinților, adică de felul în care a arătat bunătate altor credincioși. Și a vrut să aibă parte de aceeași facere de bine pornind de la faptul că era un om bătrân și un întemnițat vrednic de milă, care avea nevoie de ajutor. Așa cum a scris în Coloseni 3:11-12:

Hristos este totul și în toți. Astfel, dar, ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, îmbrăcați-vă cu o inimă plină de îndurare, cu bunătate... (Coloseni 3:11-12).

Deoarece ceilalți credincioși sunt uniți cu Isus, noi trebuie să-i tratăm așa cum L-am trata pe Domnul nostru și așa cum ne-a tratat El pe noi, arătându-le o grijă nețărmurită și ajutându-i să-și satisfacă nevoile.

În acest fel și în multe altele, Pavel a arătat că bunătatea și facerea de bine sunt aspecte importante ale trăirii creștine. Și astfel, la fel ca Pavel și Filimon, creștinii din zilele noastre trebuie să fie mișcați de milă și dragoste pentru cei din biserică și trebuie să răspundă nevoilor lor în măsura în care le stă în putință.

Mijlocirea

Un al doilea tip de compasiune încurajat de Pavel în epistola sa către Filimon a fost mijlocirea în care un credincios devine apărătorul altuia. Mijlocirea poate avea multe forme. La un capăt al spectrului, ea poate fi o simplă exprimare a opiniei, lipsită de risc, care schimbă situația în favoarea altuia. La celălalt capăt al spectrului, poate fi ceva intens, cum ar fi a-ți da viața pentru a-l proteja pe altul care este vinovat. Exemplul cel mai evident pentru acest timp de mijlocire este jertfa lui Hristos pentru a obține mântuirea păcătoșilor.

Iar între aceste două extreme există multe alte tipuri de mijlocire. Iată cuvintele lui Pavel adresate lui Filimon în numele lui Onisim, în Filimon, versetele 17-19:

Primește-l ca pe mine însumi. Și, dacă ți-a adus vreo vătămare sau îți este dator cu ceva, pune aceasta în socoteala mea ... Eu, Pavel „voi plăti“ (Filimon 17-19).

Prin exemplul lui Pavel, creștinii contemporani sunt chemați să mijlocească pentru alți creștini în mod asemănător. Uneori suntem chemați să mijlocim în mod simplu. În alte situații, compasiunea noastră pentru alții ne poate chema la niveluri mai înalte de mijlocire.

Iar în unele cazuri compasiunea ne poate chiar constrânge să mijlocim dându-ne viața în folosul sau pentru protecția altora. Așa cum a scris Pavel în Efeseni 5:1-2:

Urmați, dar, pilda lui Dumnezeu ... Trăiți în dragoste, după cum și Hristos ne-a iubit și S-a dat pe Sine pentru noi „ca un prinos și ca o jertfă de bun miros – lui Dumnezeu“ (Efeseni 5:1-2).

Acum, după ce am văzut unele moduri în care învățătura lui Pavel din Filimon se aplică răspunderii unii față de alții în cadrul bisericii și compasiunii creștine, suntem pregătiți să ne îndreptăm atenția către subiectul final: împăcarea credincioșilor unul cu celălalt prin Domnul nostru Isus Hristos.

ÎMPĂCAREA

Când vorbim despre împăcare, trebuie să precizăm că nu vorbim doar despre crearea unității și dragostei acolo unde acestea nu au existat înainte, ci vorbim despre crearea unității și dragostei acolo unde înainte a existat ostilitate. Împăcarea este înrădăcinată în iertare și îndurare și este menținută prin răbdare și îndelungă răbdare. Ea pleacă de la ipoteza că există o sursă de conflict între noi, dar că am pus deoparte conflictul pentru a urmări ceva mai bun, și anume pacea, dragostea reciprocă și slujirea reciprocă.

În epistolele sale către coloseni și efeseni, Pavel a vorbit frecvent despre împăcarea între credincioși, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv, etnic. Și a descris această împăcare ca un element esențial al evangheliei.

El a insistat într-adevăr că și Onisim și Filimon aveau obligația să-și refacă relația și să se îmbrățișeze unul pe celălalt ca frați în Hristos, fără a ține rânchiună. În ce-l privea pe Onisim, el trebuia să se pocăiască de păcatul lui, ceea ce și făcuse când se convertise la creștinism prin slujirea lui Pavel. Iar ca sclav al lui Filimon trebuia să se supună judecății stăpânului său. La rândul său, Filimon era obligat să-l iubească pe Onisim, să-l trateze cu bunătate, sa-i ierte păcatul și să-l îmbrățișeze ca frate în Hristos. Tot așa, creștinii contemporani trebuie să fie gata să se pocăiască și să se ierte unul pe celălalt și să revină la relații bune.

În același fel, pe vremea lui Pavel încă existau tensiuni, resentimente și alte conflicte între diferite rase sau etnii din biserică, iar Pavel nu a spus că toți cei care simt asemenea vrajbă sunt nemântuiți, ci că temeiul unor astfel de probleme fusese șters de Hristos, astfel încât orice vrajbă rasială și etnică din biserică era neîntemeiată și, prin urmare, păcătoasă. De exemplu, în Efeseni 2:14-16 a scris despre împăcarea credincioșilor evreilor și neevrei prin următoarele cuvinte:

Căci [Hristos] este pacea noastră care din doi a făcut unul și a surpat zidul de la mijloc care-i despărțea ... ca să facă pe cei doi să fie în El însuși un singur om nou, făcând astfel pace; și a împăcat pe cei doi cu Dumnezeu într-un singur trup, prin cruce, prin care a nimicit vrăjmășia (Efeseni 2:14-16).

Potrivit spuselor lui Pavel de aici, împăcarea dintre credincioșii evrei și neevrei în Hristos este un aspect al unirii noastre cu Hristos și de aceea este un pas esențial în împăcarea noastră cu Dumnezeu.

Și același lucru este valabil în zilele noastre în ceea ce privește vrajba rasială și etnică, precum și orice alte neînțelegeri dintre credincioși, care devin o sursă de probleme. Deoarece suntem uniți cu Hristos, toți suntem iertați și binecuvântați. Așa că nu avem niciun temei pentru a fi supărați pe vreun credincios sau pentru a refuza să fim împăcați cu el. Domnul nostru a înlăturat orice temei de conflict dintre noi, așa că trebuie să recunoaștem vrajba ca păcat și să urmărim unitatea, dragostea și armonia în trupul lui Hristos. Iată cuvintele lui Pavel din Efeseni 4:32:

Fiți buni unii cu alții, miloși și iertați-vă unul pe altul, cum v-a iertat și Dumnezeu pe voi în Hristos (Efeseni 4:32).

Și gândiți-vă la învățătura sa din Coloseni 3:13-15:

Îngăduiți-vă unii pe alții, și dacă unul are pricină să se plângă de altul, iertați-vă unul pe altul. Cum v-a iertat Hristos, așa iertați-vă și voi. Dar mai presus de toate acestea, îmbrăcați-vă cu dragostea, care este legătura desăvârșirii. Pacea lui Hristos, la care ați fost chemați, ca să alcătuiți un singur trup, să stăpânească în inimile voastre (Coloseni 3:13-15).

Am fost chemați să ne abandonăm prejudecățile și resentimentele și să ne iubim unii pe alții, să-l vedem pe fiecare creștin prin ochii lui Hristos și să ne bucurăm de pace împreună. Împăcarea dintre credincioși ar trebui să fie o prioritate principală în biserica din zilele noastre.

CONCLUZIE

În această lecție am examinat atent epistola lui Pavel către prietenul său colosean, Filimon. Am explorat contextul acestei scrisori și i-am studiat structura și conținutul. Și, în final, am trecut în revistă un număr de aplicații moderne pornind de la exemplul lui Pavel din scrisoarea sa către Filimon.

Epistola către Filimon este o parte mică, dar minunată, a Noului Testament. Ea ne oferă o perspectivă unică asupra modului în care s-a raportat apostolul Pavel la alți credincioși și confirmă că el a pus în practică doctrinele pe care le-a dat ca învățătură. Pe lângă aceasta, ne învață multe despre prețuirea fiecărui credincios din biserică și despre felul în care o bună apreciere a valorii fiecăruia ar trebui să ne influențeze viața, în special când vine vorba de păstrarea unor relații corecte.

Când trăim conform principiilor pe care le-a formulat Pavel pentru noi în scrisoarea sa către Filimon, vom face pași mari spre slujirea reciprocă și spre zidirea bisericii spre slava lui Hristos.